

दिनांक १४ जानेवारी ते २८ जानेवारी, २०२१ या  
कालावधीत मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा साजरा  
करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन  
मराठी भाषा विभाग  
शासन परिपत्रक क्रमांक: मभाप-२०२०/प्र.क्र.१२५/भाषा-२  
८ वा मजला, नवीन प्रशासन भवन,  
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,  
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२,  
दिनांक : २२ डिसेंबर, २०२०.

#### वाचा :

१. मराठी भाषा विभाग, शासन निर्णय क्र.मभादि-२०१२/१८३/प्र.क्र.६१/भाषा-२, दि.१२.०४.२०१३
२. मराठी भाषा विभाग, शासन निर्णय क्र.मभाप-२०१५/प्र.क्र.७०/भाषा-२, दि.२२.०७.२०१५
३. मराठी भाषा विभाग, शासन निर्णय क्र. मभाप-२०१९/प्र.क्र.१११/भाषा-२, दि.१८.०९.२०२०

#### -: शासन परिपत्रक :-

#### प्रस्तावना :

मराठी भाषेच्या वापरासंदर्भात शासकीय कार्यालयांबरोबर शैक्षणिक संस्थांचा सहभाग वाढावा म्हणून सन २०१३ पासून संदर्भ क्र.१ येथील शासन निर्णय दि.१२.०४.२०१३ अन्वये दरवर्षी “मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा” साजरा करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. सन २०२१ पासून राज्यातील सर्व शासकीय/निमशासकीय कार्यालये/महामंडळे, केंद्र शासनाच्या अखत्यारीतील सर्व कार्यालये, मंडळे/महामंडळे, सार्वजनिक उपक्रम, सर्व खाजगी व व्यापारी बँका, सर्व शैक्षणिक संस्था/विद्यापीठे/महाविद्यालये इत्यादी सर्व संस्थांमधून राज्याची राजभाषा असलेल्या मराठी भाषेचा वापर जास्तीत जास्त व्हावा आणि मराठी भाषेचे संवर्धन व्हावे या हेतूने दरवर्षी “मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा” दि.१४ जानेवारी ते २८ जानेवारी या कालावधीमध्ये साजरा करण्याचा निर्णय संदर्भ क्र.३ येथील शासन निर्णयान्वये घेण्यात आला आहे. “मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा” साजरा करण्याच्या अनुषंगाने विविध कार्यक्रम आयोजित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

#### शासन परिपत्रक :-

“मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा” साजरा करताना मराठी भाषा विभागाच्या मराठी भाषेचा प्रचार व प्रसार या मुख्य धोरणास अनुसरुन दरवर्षी विविध कार्यक्रम आयोजित करण्याच्या सूचना देण्यात येतात. तथापि, सध्याच्या कोविड १९ या संसर्गजन्य रोगाच्या प्रादुर्भावामुळे प्रतिबंधात्मक उपाय म्हणून

संपूर्ण देशात काही निर्बंध घालण्यात आले आहेत. सदर निर्बंध लक्षात घेता, या कालावधीत मोठ्या प्रमाणात प्रत्यक्ष कार्यक्रम करता येणार नसले तरी, आधुनिक तंत्रज्ञानाचा उपयोग करून जास्तीत जास्त कार्यक्रम ॲनलाईन पद्धतीने साजरा करता येतील. सदर कार्यक्रम साजरे करताना सामाजिक माध्यमे, दूरचित्रवाणी इ. माध्यमांच्या प्रभावी अंमलबजावणीतून मराठीचा प्रचार व प्रसार करता येईल. त्यानुसार कार्यक्रम आयोजित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. याबाबत प्रस्तावनेत नमूद केलेल्या सर्व कार्यालयांनी त्यांना सुयोग्य असलेले कार्यक्रम आयोजित करून पंधरवडा समारंभपूर्वक साजरा करण्यासाठी पुढीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत:-

### अ) राज्यातील सर्व कार्यालयांनी करावयाचे कार्यक्रम :-

ॲनलाईन कार्यक्रम ही कोविडच्या तथा आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या पार्श्वभूमीवर काळाची गरज आहे. ही बाब विचारात घेता, मराठी भाषेच्या प्रचार व प्रसारासाठी खालीलप्रमाणे जास्तीत जास्त कार्यक्रम ॲनलाईन पद्धतीने साजरे करण्यात यावेत. (जिथे प्रत्यक्षरीत्या कार्यक्रम करणे शक्य आहे, तिथे केंद्र शासन/राज्य शासन यांनी आखून दिलेल्या कोविड मार्गदर्शक तत्वांचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे.)

१) मराठी भाषेसंबंधी, वाड्मयासंबंधी विविध परिसंवाद /व्याख्याने / कार्यशाळा /शिबीरे/ कविसंमेलने/ एकांकिका/ बालनाट्ये/ नाटके/ पुस्तक प्रकाशन समारंभ/ साहित्य पुरस्कार वितरण यांचे आयोजन करणे.

२) मराठी भाषेत निबंध/ प्रश्नमंजुषा/ कथाकथन/ चारोळीलेखन/ कथालेखन/ कवितालेखन/ हस्ताक्षर/ शुद्धलेखन/ वक्तृत्व/ घोषवाक्ये/ अभिवाचन/ वादविवाद/ अंताक्षरी/ शब्दकोडी/ मराठी साहित्यासंबंधी पुस्तकांचे रसग्रहण/ समीक्षण/ परिच्छेद अनुवाद इत्यादी स्पर्धा घेणे.

३) मराठी वाचन संस्कृती वाढावी यादृष्टीने मराठी भाषेतील अभिजात ग्रंथांचा परिचय करून देण्यासाठी मराठी भाषेतील तज्ज्ञ नामवंत व्यक्ती/ लेखक/ वक्ते यांच्याकडून मार्गदर्शन, परिसंवाद, कार्यशाळा यांचे आयोजन करणे.

४) ग्रंथ प्रदर्शन, ग्रंथदिंडी, कथाकथन, काव्यवाचन, माहितीपट इत्यादी साहित्यिक व सांस्कृतिक कार्यक्रम करणे.

५) वेगवेगळ्या क्षेत्रात यशस्वी असणाऱ्या मराठी भाषक व्यक्तींचा सत्कार, मुलाखती घेणे.

६) राज्यातील अमराठी भाषकांना मराठी भाषेचा सुलभ पद्धतीने परिचय करून देण्याच्या दृष्टीने कार्यशाळा/ भाषेसंबंधी स्पर्धांचे आयोजन करणे.

७) मराठी भाषेच्या वापराबाबत जागरूकता निर्माण करण्याकरिता संबंधित कार्यालयांनी संकेतस्थळे, आकाशवाणी, दूरदर्शन, खाजगी दूरचित्रवाहिन्या, एफ.एम.रेडिओ, स्थानिक केबल नेटवर्क, फेसबुक, द्विटर, व्हॉट्सअॅप इ. आधुनिक प्रसार माध्यमातून याबाबतचे दृक-श्राव्य संदेश प्रसारित करावेत.

८) मराठी भाषेचा प्रचार, प्रसार व संवर्धन यासाठी विविध मार्गानी स्वयंप्रेरणेने काम करणाऱ्या व्यक्ती/ संस्था यांच्या कार्यास प्रोत्साहन देण्यासाठी त्यांच्या कार्याचा गौरव/ सत्कार करणे.

९) विश्वकोश निर्मिती मंडळाच्या संकेतस्थळावर नोंदी घेण्याबाबतच्या कार्यशाळेचे आयोजन राज्य मराठी विकास संस्थेद्वारे करण्यात यावे.

१०) टंकलेखनाकरिता युनिकोड मराठीचा जास्तीतजास्त वापर करण्यासाठी अधिकारी व कर्मचाऱ्यांना प्रोत्साहित करावे.

११) यावर्षी कोविडची पार्श्वभूमी लक्षात घेता, तथा काळाची गरज लक्षात घेता, जास्तीत जास्त कार्यक्रम, चर्चासत्रे, प्रशिक्षण ऑनलाईन पद्धतीने करण्याच्या सूचना देण्यात आल्या आहेत. मराठी भाषेचा प्रचार, प्रसार या उद्दिष्टांसह रोजगाराभिमुख उपक्रमातून जास्तीत जास्त तरुण पिढीला आकर्षित करण्यासाठी खालील विषयावरील तसेच अशा स्वरूपाच्या अन्य कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात यावे.

- १) अनुवादलेखन २) व्यावसायिक लेखन ३) पुस्तक निर्मिती व प्रकाशन प्रक्रिया
- ४) स्व-प्रकाशन ५) ई-बुक ६) ऑनलाईन पुस्तक विक्री ७) लेखक प्रकाशन करार
- ८) संहिता लेखन ९) विकिपिडिया कार्यशाळा १०) शॉर्ट फिल्म/डॉक्युमेंटरी लेखन

१२) डिजिटल साहित्य संमेलनाचे आयोजन करणे.

१३) प्रत्येक जिल्ह्यात पुस्तकाची जत्रा आयोजित करण्यात यावी. या जत्रेत लोक आपली पुस्तके निःशुल्क किंवा स्वस्त दरामध्ये इतरांना देऊ शकतील. तसेच, या जत्रेदरम्यान मराठीच्या प्रचार व प्रसारासाठी विविध कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात यावे.

१४) महाराष्ट्र राजभाषा अधिनियम, १९६४ नुसार वर्जित प्रयोजने वगळता शासकीय कामकाज १००% मराठी भाषेतून करणे आवश्यक आहे. तर, त्रिभाषा सूत्रानुसार राज्यातील केंद्र शासनाच्या अखत्यारीतील सर्व कार्यालये/सार्वजनिक उपक्रम यांनी मराठी भाषेचा वापर करणे अनिवार्य आहे. मराठी भाषा संवर्धन पंधरवळ्याच्या निमित्तने शासनाकडून मराठी भाषेच्या प्रसार-प्रचाराबाबत वेळोवेळी निर्गमित करण्यात आलेले आदेश संबंधितांच्या पुन्हा एकदा निर्दर्शनास आणावेत तसेच सदर अधिनियमाची प्रभावी अंमलबजावणी होते किंवा कसे हे देखील तपासावे.

ब) राज्यस्तरावर साहित्य संस्थांच्या मदतीने वरील “अ” प्रमाणे करावयाची कार्यवाही :-

राज्यस्तरावरील कार्यक्रम सर्व ३६ जिल्ह्यांमध्ये आयोजित करण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ तथा राज्य मराठी विकास संस्थेने खालील साहित्य संस्थांच्या मदतीने सदर संस्थांच्या अंतर्गत येणाऱ्या जिल्ह्यांमध्ये कार्यक्रमांचे आयोजन करावे.

अ.क्र.	साहित्य संस्था	साहित्य संस्थेच्या अंतर्गत जिल्हे
१	महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे	नाशिक, धुळे, नंदुरबार, जळगाव, अहमदनगर, पुणे, सातारा, सांगली, सोलापूर.
२	मराठवाडा साहित्य परिषद, औरंगाबाद	औरंगाबाद, जालना, परभणी, हिंगोली, बीड, नांदेड, उस्मानाबाद, लातूर.
३	विदर्भ साहित्य संघ, नागपूर	बुलडणा, अकोला, वाशिम, अमरावती, यवतमाळ, वर्धा, नागपूर, भंडारा, गोंदिया, चंद्रपूर, गडचिरोली
४	कोकण मराठी साहित्य परिषद, रत्नागिरी	रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग, ठाणे, पालघर, मुंबई उपनगर
५	दक्षिण महाराष्ट्र साहित्य सभा, कोल्हापूर	कोल्हापूर
६	मुंबई मराठी साहित्य संघ, मुंबई	मुंबई शहर

क) भाषा संचालनालयाने व महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळाने तयार केलेल्या भ्रमणधनी उपयोजकाबदल (मोबाईल ॲप) तसेच मराठी भाषा विभागाच्या व त्या अंतर्गत कार्यालयांच्या संकेतस्थळाबदलची माहिती भाषा पंधरवऱ्याच्या निमिताने शाळा व महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांपर्यंत प्रसारीत करण्याची जबाबदारी चारही क्षेत्रीय कार्यालयांची राहील. चारही क्षेत्रीय कार्यालयांनी त्यांच्या फेसबुक पानावर या कार्यक्रमाची क्षणचित्रे प्रत्यक्षरित्या (Real time) अद्ययावत करून प्रसिद्धी घावी. तसेच मराठी भाषा विभागाला याबाबत अवगत करावे.

ड) सर्व जिल्हाधिकाऱ्यांना वरीलप्रमाणे कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यासाठी भाषा संचालनालय, मुंबई, महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ, मुंबई, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई आणि राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई तसेच परिच्छेद “ब” येथे दर्शविलेल्या साहित्य संस्थांची मदत घेता येईल.

२. राज्यात तसेच जिल्हा स्तरावर त्यांच्या अखत्यारित असलेल्या कार्यक्षेत्रात वर दिलेल्या कार्यक्रमाप्रमाणे खालील कार्यालयांनी आयोजन करावे.

अ) मुंबई (मुख्यालय स्तरावर) - सर्व मंत्रालयीन विभाग, त्यांच्या अधिपत्याखालील मुंबईतील शासकीय कार्यालये

आ) सर्व विभागीय आयुक्तांची कार्यालये

इ) सर्व जिल्हाधिकारी कार्यालये तसेच विविध विभागांच्या अधिपत्याखालील जिल्हास्तरीय कार्यालये

ई) मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परिषद)-तालुकास्तरावर, ग्रामीणस्तरावर

उ) शासनाच्या अखत्यारितील कार्यालये/मंडळे/महामंडळे/सार्वजनिक उपक्रम, स्थानिक स्वराज्य संस्था

ज) शिक्षण संचालक/सर्व विभागीय सह संचालक/ उप संचालक/ जिल्हा शिक्षण अधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक/उच्च माध्यमिक/ प्रौढ शिक्षण व अल्पसंख्यांक) कार्यालये व त्यांच्या अधिनस्त कार्यालये

ए) सर्व संचालक (उच्च शिक्षण, तंत्र शिक्षण, ग्रंथालये) कार्यालये व त्यांच्या अधिनस्त कार्यालये,

ऐ) महाराष्ट्र राज्यातील केंद्र सरकारची सर्व कार्यालये व आस्थापना आणि महाराष्ट्र राज्यातील जनतेला बँकिंग, दूरध्वनी, टपाल, विमा, रेल्वे, मेट्रो, मोनोरेल, विमान प्रवास, गॅस, पेट्रोलियम, कराधान, पारपत्र इत्यादी सेवा पुरविणारी अन्य कार्यालये.

३. या कार्यक्रमांकरीता येणारा खर्च संबंधित विभागाने/कार्यालयाने चालू वित्तीय वर्षासाठी मंजूर कार्यालयीन खर्चासाठीच्या आर्थिक तरतुदीतून अदा करावा.

४. सर्व साहित्य संस्थांकडून वरीलप्रमाणे कार्यक्रम आयोजित करण्यासाठी सचिव, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई यांना समन्वय अधिकारी म्हणून प्राधिकृत करण्यात येत आहे. समन्वय अधिकारी यांनी होणाऱ्या कार्यक्रमाची क्षणचित्रे आपल्या संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करून त्यास व्यापक प्रसिद्धी द्यावी.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या [www.maharashtra.gov.in](http://www.maharashtra.gov.in) या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेताक २०२०१२२२१५४०३५५०३३ असा आहे. हे परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

( प्राजक्ता लवंगारे-वर्मा )  
सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा.राज्यपाल यांचे सचिव,
- २) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव,
- ३) मा.मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
- ४) मा.मुख्य सचिव / अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग,
- ५) विरोधी पक्ष नेते, विधानपरिषद/विधानसभा, विधानमंडळ, मुंबई (पत्राने)
- ६) सर्व विधानसभा सदस्य/विधानपरिषद सदस्य/मराठी भाषा समिती सदस्य, विधानमंडळ, मुंबई (पत्राने)
- ७) सर्व विभागीय आयुक्त,
- ८) सर्व जिल्हाधिकारी,
- ९) कुलगुरु, सर्व विद्यापीठे,

१०) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,

११) शिक्षण संचालक (प्राथमिक /माध्यमिक/उच्च माध्यमिक/प्रौढ शिक्षण व अल्पसंख्यांक),  
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

१२) संचालक (उच्च शिक्षण, तंत्र शिक्षण, ग्रंथालये ), महाराष्ट्र राज्य, पुणे

१३) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुळ शाखा, मुंबई (पत्राने)

१४) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपील शाखा, मुंबई (पत्राने)

१५) प्रबंधक, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई

१६) सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानसभा, विधानभवन, मुंबई

१७) सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई

१८) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई (पत्राने)

१९) महालेखापाल (लेखा परीक्षा / लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई

२०) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई

२१) निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई

२२) भाषा संचालक, भाषा संचालनालय, वांद्रे (पूर्व), मुंबई

२३) सचिव, महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ, मुंबई

२४) सचिव, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई

२५) संचालक, राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई

२६) सर्व विभागीय सहायक भाषा संचालक, पुणे / नागपूर / औरंगाबाद / नवी मुंबई

२७) कार्यकारी अधिकारी, आकाशवाणी केंद्र, एच.टी.पारेख मार्ग, आमदार निवास समोर, चर्चगेट, मुंबई-४०००२० (पत्राने)

२८) कार्यकारी अधिकारी, दूरदर्शन केंद्र वरळी, पांडुरंग बुधकर मार्ग, बी.डी.डी.चाळ, वरळी, मुंबई (पत्राने)

२९) सर्व केंद्रीय कार्यालयांची मुख्यालये /बँका, विमा कंपन्या व सार्वजनिक उपक्रम यांची मुख्यालये/ रेल्वे/विमान वाहतूक यांची मुख्यालये (पत्राने)

३०) सर्व मंत्रालयीन विभाग

३१) महाराष्ट्र साहित्य परिषद, टिळक रस्ता, पुणे ४११०३०

३२) मराठवाडा साहित्य परिषद, सन्मित्र कॉलनी, औरंगाबाद ४३१ ००१

३३) विदर्भ साहित्य संघ, सांस्कृतिक संकुल, झाशी राणी चौक, सीताबर्डी, नागपूर ४४० ०९२

३४) कोकण मराठी साहित्य परिषद, सत्यम शिवम, ग्रामीण पोलीस स्टेशन जवळ, कारवाची वाडी रोड, मु.पो.पोमेडी बुद्रुक, ता.जि. रत्नागिरी ४१५ ६१२

३५) दक्षिण महाराष्ट्र साहित्य सभा, १२५३/५४, स्मृती अपार्टमेंट, ई-६, बाबू जमाल रोड, सरस्वती टॉकीजच्या मागे, कोल्हापूर ४१६ ०९२

३६) मुंबई मराठी साहित्य संघ, साहित्य संघ मंदिर, डॉ. भालेराव मार्ग, गिरगाव, मुंबई ४०० ००४

३७) निवडनस्ती (भाषा-२).